4-ŞÖBA · QIŞLOQ XÖJALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRIŞ

QIŞLOQ XÖJALIGIDA IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLAŞGA TA'SIR QILUVÇI OMILLAR VA ULARNING STRATEGIK YEÇIMLARI

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, çorvaçilik va biotexnologiyalar universitetiNukus filiali 2-kurs talabasi

Abdivoxidov Diyorbek

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, çorvaçilik va biotexnologiyalar universitetiNukus filiali «Iqtisodiyot va gumanitar fanlar» kafedrasi mudiri

i.f.f.d D.Nurmanov

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/1311152

NASHR SANASI
13.11.2026 · Nukus

SAHIFALAR
705–707

NASHR HAMKORI
Research Focus
ISSN 2181-3833

IQTIBOS UÇUN Abdivoxidov D., Nurmanov D. Qişloq xöjaligida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaşga ta'sir qiluvçi omillar va ularning strategik yeçimlari // Veterinariya meditsinasi va çorvaçilikdagi dolzarb muammolar va ularning yeçimlari: xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman materiallari. – Nukus, 2026. – B. 705–707. – DOI: 10.66073/ReFocus-Conf/1311152

ANNOTATSIYA Uşbu limit tezisda zamonaviy bozor munosabatlari va global iqlim özgarişi şaroitida qişloq xöjaligi korxonalarining iqtisodiy barqarorligini ta'minlaş masalalari tadqiq etilgan. Agrar tarmoq rivojlanişiga töğridan-töğri va bilvosita ta'sir körsatuvçi makroiqtisodiy, ekologik, taşkiliy hamda innovatsion omillar tizimli ravişda tahlil qilingan. Şuningdek, Orolböyi hududi misolida resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etiş, risklarni suğurtalaş va agrosanoat klasterlarini rivojlantiriş orqali iqtisodiy barqarorlikni yuksaltiriş böyiça amaliy tavsiyalar hamda strategik yeçimlar ilgari surilgan.

KALIT SÖZLAR qişloq xöjaligi, iqtisodiy barqarorlik, barqaror rivojlaniş, agrar tarmoq, innovatsion omillar, iqlim özgarişi, suv resurslari, agrosanoat klasteri, iqtisodiy risklar.

KIRIŞ

Qişloq xöjaligi har qanday mamlakat iqtisodiyotining fundamental tarmoqlaridan biri bölib, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlaş va aholi bandligini oşirişda hal qiluvçi rol öynaydi. Global iqlim özgarişi, resurslar tanqisligi va bozor konyunkturasining beqarorligi şaroitida agrar tarmoqda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaş dolzarb muammoga aylandi. Uşbu ilmiy maqolada qişloq xöjaligi korxonalarining iqtisodiy barqarorligiga ta'sir körsatuvçi içki va taşqi omillar tahlil qilinadi hamda barqaror rivojlanişni ta'minlaş böyiça strategik tavsiyalar ilgari suriladi.

1. IQTISODIY BARQARORLIK TUŞUNÇASI VA UNING MOHIYATI

Qişloq xöjaligida iqtisodiy barqarorlik — bu tarmoq yoki alohida xöjalik subyektining turli içki va taşqi salbiy ta'sirlarga (iqlimiy xavflar, iqtisodiy inqirozlar, narxlar özgarişi) qaramasdan, öz işlab çiqariş va moliyaviy salohiyatini saqlab qoliş hamda doimiy rivojlaniş qobiliyatidir. Agrar soha özining mavsumiyligi va tabiat hodisalariga töğridan-töğri boğliqligi sababli boşqa tarmoqlardan tubdan farq qiladi. Şuning uçun ham bu yerda

barqarorlikni faqatgina sof foyda bilan emas, balki resurslardan oqilona foydalaniş va ekologik muvozanatni saqlaş nuqtayi nazaridan ham baholaş lozim.

2. IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIR QILUVÇI ASOSIY OMILLAR

Qişloq xöjaligi korxonalarining barqaror rivojlanişiga ta'sir qilib kelayotgan va iqtisodiy barqarorlikni belgilovçi juda köplab omillar mavjud. Uşbu omillarni tizimli tahlil qiliş maqsadida ularni ikki yirik guruhga, ya'ni taşqi hamda içki omillarga ajratib örganiş maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Taşqi (makroiqtisodiy va ekologik) omillar:

- Iqlimiy va tabiiy omillar: Global iqlim isişi, suv resurslari tanqisligi, erlarning şörlanişi, qurğoqçilik va anomal ob-havo şaroitlari mahsuldorlikka bevosita salbiy ta'sir qiladi.
- Bozor va narx siyosati: Yoqilği-moylaş materiallari, mineral öğitlar, kimyoviy vositalar va zamonaviy texnikalar narxining doimiy ravişda oşişi işlab çiqariş tannarxini keskin kötarib yuboradi.
- Davlat tomonidan qöllab-quvvatlaş: Imtiyozli kreditlar, moliyaviy subsidiyalar va soliq imtiyozlarining tizimli ravişda mavjudligi agrar korxonalarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi.

Içki (mikroiqtisodiy va taşkiliy) omillar:

- Innovatsiyalar va texnologiyalar: Tomçilatib va yomğirlatib suğoriş tizimlari, zamonaviy agrotexnik tadbirlar va yuqori hosildor intensiv dehqonçilik usullarining joriy etilişi.
- Menejment va kadrlar salohiyati: Içki resurslarni töğri taqsimlaş, ortiqça xarajatlarni optimallaştiriş va marketing strategiyasini bozor talablariga mos ravişda töğri yölga qöyiş.
- Diversifikatsiya darajasi: Faqat bir turdagi ekin bilan çeklanmasdan, çorvaçilik, parrandaçilik, mahsulotlarni qayta işlaş va qöşimça xizmat körsatiş sohalarini ham kompleks yölga qöyiş.

3. MUAMMOLAR VA IQTISODIY RISKLAR TAHLILI

Bugungi kunda Özbekiston şaroitida, xususan, Orolböyi hududlarida suv resurslaridan oqilona foydalanmaslik va ekologik inqiroz eng katta iqtisodiy xavflardan biridir. An'anaviy suğoriş usullari yerlarning degradatsiyasiga, sizot suvlarining kötarilişiga va oqibatda hosildorlikning keskin pasayişiga olib kelmoqda. Bu esa fermer xöjaliklarining daromadlarini kamaytirib, ularni moliyaviy qiyinçiliklar va inqiroz yoqasiga olib kelişi mumkin. Ikkinçi tomondan, yetiştirilgan mahsulotlarni uzoq muddat saqlaş, muzlatkiçli omborxonalar va qayta işlaş logistikasining sust rivojlanganligi sababli, mavsum paytida mahsulot narxi keskin tuşib ketadi, bu esa işlab çiqaruvçilarning barqaror foyda olişiga tösqinlik qiladi.

4. STRATEGIK YEÇIMLAR VA AMALIY TAVSIYALAR

Qişloq xöjaligida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaş va tarmoqni barqaror rivojlantiriş uçun quyidagi ustuvor strategik çora-tadbirlarni hayotga tatbiq etiş zarur deb hisoblaymiz:

- Yaşil iqtisodiyot texnologiyalari: Suvni tejaydigan innovatsion texnologiyalarni (tomçilatib, yomğirlatib, tuproq ostidan suğoriş) kengaytiriş va agrar sektorda muqobil energiya manbalaridan foydalanişni rağbatlantiriş.

https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/1311152

- Moliya-kredit mexanizmlari: Fermer va dehqon xöjaliklariga uzoq muddatli, past foizli imtiyozli 'Yaşil kreditlar' ajratiş hamda tijorat banklari orqali kafillik beriş tizimini soddalaştiriş va takomillaştiriş.
- Agrosanoat klasterlari: Mahsulotni yetiştirişdan boşlab, uni çuqur qayta işlaş, qadoqlaş va yakuniy iste'molçiga yetkazişgaça bölgan töliq qiymat zanjirini (value çain) yaratiş va mustahkamaş.
- Agrosuğurta tizimi: Kutilmagan tabiiy ofatlar va qişloq xöjaligi risklarini (hosil nobud bölişi, qurğoqçilik, zararkunandalar) davlat va xususiy şeriklik asosida suğurtalaş mexanizmini töliq işga tuşiriş.

XULOSA

Qişloq xöjaligida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaş — bu faqatgina joriy moliyaviy körsatkiçlarni yaxşilaş emas, balki uzoq muddatli ekologik muvozanat va ijtimoiy barqarorlik bilan uzviy boğliq bölgan kompleks jarayondir. Yuqorida qayd etilgan içki va taşqi omillarni tizimli ravişda tahlil qiliş, innovatsion texnologiyalarni amaliyotga joriy etiş hamda işlab çiqarişni diversifikatsiya qiliş orqali mamlakatimiz agrar tarmoğini yangi bosqiçga olib çiqiş mumkin. Bu esa öz navbatida milliy oziq-ovqat xavfsizligini kafolatlaşga va qişloq joylarida aholi farovonligini barqaror yuksaltirişga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RÖYXATI

1. Şumpeter J. Iqtisodiy rivojlaniş nazariyasi. — T.: 'Iqtisodiyot', 2019. — 312 b.
2. Ergaşev R.X. Qişloq xöjaligi iqtisodiyoti. Darslik. — T.: 'Pratika', 2021. — 420 b.
3. Töxliyev N. Özbekiston iqtisodiyoti asoslari. — T.: Özbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2020. — 285 b.
4. Özbekiston Respublikasi Prezidentining 'Qişloq xöjaligini barqaror rivojlantiriş strategiyasi' töğrisidagi Farmoni. 2024-yil.